

POSILIJERATNI ZLOČIN

Krivci za bleiburšku tragediju

Izjavu komisije „Iustitia et pax“ HBK Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije o stradanjima i prikrivenim grobištima iz II. svjetskog rata i poraća na koju se autor osvrće objavilo je i *Hrvatsko slovo* 16. svibnja

U svibnju 1945. partizani su počinili nedvojbeno najveći zločin nad hrvatskim narodom u cijeloj njegovoj povijesti, poznat pod imenom bleiburška tragedija hrvatskoga naroda. Ne samo da su uništili stoljećima prizeljkivanu Nezavisnu Državu Hrvatsku, koja je do sada, prostirući se na jedinstvenom povijesnom i geopolitičkom prostoru, po površini bila najveća u hrvatskoj povijesti i u kojoj se je nalazio najveći postotak hrvatskoga naroda, nego su i poubijali na stotine tisuća nevinih Hrvata, mnoge istjerali iz Domovine, a preostale izvrgnuli raznovrsnim patnjama. Stoga je razumljivo, da se neprekidno od nastanka toga samog tragičnog događaja postavlja pitanje, tko je sve kriv za tu katastrofu. U hrvatskoj političkoj emigraciji to je pitanje bilo predmetom međusobnih optužbi raznih političkih skupina. To je i razumljivo, jer su mnogi sudionici u tim raspravama izravno bili pogođeni bleiburškom tragedijom, pa su svoja stajališta zauzimali pod utjecajem emocija, a ne na temelju argumenata, što je jedini ispravan put do spoznaje istine. No, ta emotivna, neargumentirana stajališta pojavljuju se posljednjih nekoliko mjeseci i u Hrvatskoj i to kod vrlo utjecajnih ljudi.

Okrivljujući posve ispravno partizane i zapadne saveznike za zločin kod Bleiburga i na križnim putovima, komisije „Iustitia et pax“ Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije u zajedničkoj izjavi u Zagrebu 13. svibnja 2008. tvrde: „Komisije smatraju da tešku krivnju snose i vode poraženih režima, tamo gdje su oni naredili povlačenje stotina tisuća vojnika i civila, a potom sami pobjegli, prepuštajući obezglavljenju vojsku i izbjeglice njihovoj, nažalost, predviđivoj sudbini“. U izjavi se izričito ne navodi, o kojemu se to poraženom režimu radi, ali je očito, da se misli na Nezavisnu Državu Hrvatsku i njezinu vlast. Naime, Slovenija je bila pod njemačkom i talijanskom okupacijom i nije imala nikakve vlastite državne vlasti. Bosna i Hercegovina u cijelosti i Hrvatska u apsolutno pretežnom dijelu bile su u sastavu Nezavisne Države Hrvatske, koja je imala svoju suverenu državnu vlast. U izjavi se tvrdi, da su uspostavljanjem partizanske vlasti posebno „teško stradali Hrvati, ali i pripadnici drugih naroda - u Makedoniji, na Kosovu, u Srbiji i Vojvodini, zatim u Sloveniji“. Dakle, po mišljenju komisija Hrvati su najveći stradalnici, dok su to ostali u puno manjoj mjeri. Zato tvrdim, da se pod „vodama poraženih režima“ misli na hrvatske državne i vojne prvake. Njihova bi se krivnja, po mišljenju komisija „Iustitia et pax“, sastojala u sljedećemu: ... što su „naredili povlačenje stotina tisuća vojnika i civila“, 2. što su „potom sami pobjegli“ i 3. što su prepustili tu „obezglavljenju vojsku i izbjeglice njihovoj, nažalost, predvi-

divnoj sudbini“. No, ni jedna od ovih optužbi nije istinita.

1. Vinko Nikolić, koji stalno optužuje dr. Antu Pavelića i hrvatske državne vlasti, u djelu „Tragedija se dogodila u svibnju...“, knj. I., Barcelona-München, 1984., na str. 29. i 30. piše: „Narod je bježao u pravoj panici pred samim glasinama o dolasku partizana, koji su preuzimali pojedina mjesta u najkrvavijoj i najokrutnijoj sili i zločinu. Ta pojava bjegunaca je od pred nekoliko mjeseci, a u mjesecu travnju dosegla oblik prave stravične poplave; prava slika jednog rasula, gdje pojedinci i obitelji spašavaju sami sebe i pokušavaju spasiti pokretni dio svoje imovine. Sada se izbezumljeno mnoštvo slijevalo u Zagreb, zakrčilo sve ulice i zatrpalo sve trgovce, zaposjelo svaki kutić stanova, i, dapače, nekih ureda, pa je naš glavni grad u onim užasnim danima bio utrostručen, možda čak i više; bio se uspeo skoro do milijuna „stanovnika“. Mnogi su od ovih izbjeglica ostajali „smješteni“ na svojim kolima, koja su vukla sve što se moglo, od životinjskog blaga do vreće žita, uvijek spremni da se povezu dalje“. Slično piše i Danijel Crljen, inače Nikolićev žestoki politički protivnik, na str. 26.-28. svoje brosure „Svjedočanstvo“, Buenos Aires, 1984. Izbjeglice su dolazile iz svih hrvatskih pokrajina. Ako su ti ljudi i žene, starci i djeca, čak iz Konavala i Srijema bježali pred partizanima u Zagreb, zašto bi ih sada čekali u Zagrebu? Nedvojbeno je, da su bez ičije naredbe ili poziva bježali dalje prema zapadu, prema Austriji, osjetivši se pred partizanima ugroženi u Zagrebu, u Hrvatskoj.

Nešto drugačije stoji stvar s vojskom i državnim aparatom. Odluka o njihovu povlačenju donesena je na sjednici vlade 5. svibnja 1945. Prema Anđelku Mijatoviću, „vlada NDH-a i ostali visoki državni dužnosnici, neki crkveni dostojanstvenici i predstavnici kulturnoga života, predsjednik HSS-a i cijeli rat zatočenik ustaške vlasti dr. Vladko Maček s obitelji te pozadinske i pričuvne službe i većina HOS-a (Hrvatske oružane snage - op. I. G.) na povlačenje su krenuli 6. svibnja“, a za njima je pošlo i građansko pučanstvo. Sutradan, 7. svibnja, u popodnevnim satima počeli su se povlačiti Glavni stožer HOS-a, Ministarstvo oružanih snaga NDH-a, neke postrojbe oružništva, opskrbne ustanove i sam poglavnik sa svojom pratnjom i osiguranjem (*Bleiburška tragedija i Križni put hrvatskoga naroda godine 1945.*, Zagreb, 2007., str. 16.-17.). dakle, poglavnik dr. Ante Pavelić se povlačio među zadnjima. Ali ni vojska, ni članovi vlade ili visoki državni dužnosnici, ni predstavnici kulturnoga života ili crkveni dostojanstvenici nisu bili prisiljeni povlačiti se. Povlačio se je, tko je htio. To potvrđuju ova dva slučaja. Ministar Sava Besarović nije se htio povlačiti, dočekaio je partizane u domovini, a oni su ga strijeljali. Opisujući svoje povlačenje, Kazimir Kovačić, pričuvni satnik i zapovjednik XX. ophodne satnije doknadnog oklopnog zapovjedništva u Markuševcu, tvrdi, da je među časnicima toga zapovjedništva bilo razmišljanje: povlačiti se ili ne povlačiti, pa nastavlja: „Ja, nadporučnik Dimša Orešković, Ivica Schmidt i Hrastić, zahitjevali smo, a jedinica krene iz zemlje. Zaključili smo pitati vojnike, da li su za

povlačenje iz zemlje. U to vrijeme je jedinica brojila između 120 do 140 vojnika, koji su se jednodušno izjasnili za napuštanje zemlje, jer je opće mišljenje bilo, da ćemo se u najkraće vrijeme vratiti u zemlju u borbu protiv jugoslavenskih komunista“. Časnici, koji su bili protiv toga, nisu se povlačili, ostali su u Hrvatskoj, neki od njih su se čak pridružili partizanima, ali su za kratko vrijeme na misteriozan način bili likvidirani (*Bleiburška tragedija hrvatskoga naroda*, priredio Vinko Nikolić, Zagreb, 1993., str. 314.-315.).

2. Cilj povlačenja bio je izbjeći zarobljavanje od strane partizana i ostalih komunističkih snaga (Rusa, Bugara i sl.), kako bi se izbjegao siguran pokolj, i dočepali se Austrije, gdje bi se predali angloameričkim snagama, od kojih se je s pravom očekivala primjena međunarodnoga prava na zarobljenike i izbjeglice. Nakon ostvarenja toga cilja cjelokupno hrvatsko državno, kako političko, tako i vojno, vodstvo trebalo se naći u St. Androeu, sjeverno od Lavamuenda, gdje bi se dogovorilo o daljnjem radu (Mijatović, isto, str. 16.). Središnju ulogu u ovom povlačenju imali su zapovjednici Hrvatskih oružanih snaga. Pod njihovim vodstvom povlačilo se je nekoliko stotina tisuća vojnika i građanskih osoba. Istim putem povlačili su se njemački vojnici i Kozaci. Zbog toga golemoga mnoštva ljudstva, koje se je povlačilo, ceste su bile zakrčene. To su

iskoristili partizani, koji su sve više prebacivali svoje snage prema slovensko-austrijskoj granici, kako bi spriječili povlačenje. Zbog toga su hrvatski vojnici pod zapovjedništvom svojih časnika od samoga početka vodili krvave bitke kroz cijelu Sloveniju s partizanskim napadačima i silom krčili put do Austrije. Tako su, izlažući svoje živote, glavninu hrvatske vojske i građanskih izbjeglica uspjeli dovesti u Austriju. Nisu ih napustili ni od njih pobjegli. Osobito žestoke borbe, u kojima su partizani bili poraženi, vodili su 13. i 14. svibnja u blizini slovensko-austrijske granice. Partizanske poraze priznaju i njihovi zapovjednici, koji su o tomu pisali, kao na pr. Milan Basta. Danijel Crljen u svomu „Svjedočanstvu“, na str. 29. tvrdi, da je bilo 60 do 70 generala i viših časnika, koji su zapovijedali hrvatskom vojskom u povlačenju. Posebno se spominju generali Herenčić, Boban, Luburić, Servatzy, Štancer, Peričić, Metikoš, Rolf i Tomašević. Većina od njih, kao i mnogi drugi, koji ovdje nisu imenovani, doživjeli su sudbinu hrvatske vojske i građanskoga pučanstva na Bleiburgu.

Poglavnik Ante Pavelić i hrvatska državna vlada, čija je uloga u izvedbi samoga povlačenja u odnosu na generale i više časnike, po naravi stvari, bila drugorazredna, jer vojsku ne vode političari nego časnici, dakle stručno osposobljene osobe, uspjeli su se prebaciti u Austriju.

EU

und

ihre Ahnen

im Spiegel

historischer Quellen

Sechste Reihe
Band 3Herausgeber
Dr. Louis KrompoticGeorge Sand
HORAZI
1843

Nachdruck

HZ Verlag Hannover
2007.www.hz-verlag.de
Sechste ReiheBand 3
Str. 304

ISBN 978-3-939659-79-2

Eur 60 / 450 kn

Narudžbe:

HKZ-HRVATSKO SLOVO d.o.o., Hrvatske bratske zajednice 4 (NSK), 10000 Zagreb
Tel.: 01/ 6190112; fax: 01/ 619 0111; e-mail: hkz1@zg.htnet.hr

Poglavniku je uspjelo, da ga ne zarobe Rusi, Englezi ili Amerikanci, prebacivši se kasnije u Argentinu. Hrvatska državna vlada stigla je, u skladu s predviđenim planom, u Klagenfurt, Austrija, 7. svibnja 1945. Kasnije su dr. Nikola Mandić, predsjednik vlade, i ministri dr. Mehmed Alajbegović, dr. Pavao Canki, Živan Kuveždić, dr. Julije Makanec i doadmiraal Nikola Steinfl bili izručeni partizanima. Od bivših ministara izručeni su dr. Mile Budak, dr. Vladimir Košak, dr. Osman Kulenović, vojskovođa Slavko Kvaternik, general Miroslav Navratil i dr. Mirko Puk. Neki su bili izručeni već 18. svibnja, dakle gotovo u isto vrijeme kada i vojska i izbjeglice kod Bleiburga. Svi su oni bili osuđeni na smrt i pogubljeni. Stoga nije ni došlo do sastanka u St. Androci i dogovora o daljem radu.

Ali kategorički se može tvrditi, da ni jedan član hrvatskoga državnog, bilo političkog, bilo vojnog, vodstva, uključivši tu i samoga poglavnika, nije bijegom od ispunjenja svoje dužnosti ugrozio sudbinu vojske i građanskoga pučanstva, izručenih kod Bleiburga ili zarobljenih u Sloveniji. Oni ničim nisu mogli utjecati na njihovu sudbinu, koja je mnoge i od njih zadesila.

3. U prethodnim dvjema točkama sadržan je dobrim dijelom odgovor i na treću točku optužbe. Hrvatska vojska u povlačenju i izbjeglice nisu bili ni obezglavljeni ni prepušteni svojoj sudbini. Bili su organizirani i kretali su se pod vodstvom hrabrih i iskusnih generala i časnika, koji su od njih odbijali partizanske napadaje i doveli ih do zacrtanoga cilja - predaja Englezima u Austriji. Da bi se odgovorilo na pitanje, je li postupak Engleza - izručenje hrvatske vojske i izbjeglica partizanima - bio predvidiv, potrebno je raspraviti niz pitanja i uzeti u obzir mnoštvo političkih činjenica. U prvomu redu se valja zapitati: Koja je bila alternativa povlačenju i predaji hrvatske vojske i izbjeglica Englezima? Je li to možda bio oružani otpor partizanima na Zvonimirovoj liniji? Ili gerilski rat? Ni jedno ni drugo. Pod partizanskom vlašću nalazila se je tada cijela Makedonija, Srbija, Vojvodina, Crna Gora, Kosovo, Bosna i Hercegovina, te južni, jugozapadni i istočni dijelovi današnje Republike Hrvatske. Pod hrvatskom državnom vlašću bilo je samo područje otprilike od Varaždina i Krapine, na sjeveru, do Petrinje, Siska i Karlovca, na jugu, i od Sutle, na zapadu, do IvaničGrada, na istoku. Partizanske vojne snage bile su više nego tri puta brojnije od hrvatskih. One su bile i bolje naoružane od hrvatskih. Angloamerikanci su im isporučivali najmodernije oružje, dok je istodobno hrvatska vojska savezničkom okupacijom pretežnoga dijela Njemačke ostala bez svoga jedinog opskrbljivača oružjem. U slučaju potrebe partizanima bi priskočili u pomoć Rusi, koji su tada već bili došli do Beča, pregazivši prethodno Bugarsku, Rumunjsku i Mađarsku, u kojima su ustoličili prokomunističku vlast. Ustreba li, ne bi im izostala ni pomoć Engleza i Amerikanaca, koji su ih već dvije godine pomagali ne samo u naoružanju i opremi nego i u efektivnim vojnim pothvatima, bombardirajući hrvatska sela i gradove. Treba naime znati, a su Velika Britanija i Sjedinjene Američke Države od časa raspada Jugoslavije u mjesecu travnju 1941. u više navrata isticale, da je ponovna uspostava Jugoslavije jedan od njihovih ratnih ciljeva, držeći čin stvaranja Nezavisne Države Hrvatske ništavim. To

su ujedno i zaključci predstavnika triju velikih sila (SAD, SSSR i Velika Britanija) doneseni na konferencijama u Teheranu 28. studenoga 1943. i u Jalti od 4. do 11. veljače 1945. zato su ostali uzaludni svi pokušaji Nezavisne Države Hrvatske, koji datiraju još od 1941. pa dalje, da se preko grofa Petra Pejačevića, hrvatskoga poslanika u Madridu, ili preko Švicarske približi Angloamerikancima, u pogodnom trenutku prijeđe na njihovu stranu i tako osigura svoj opstanak (Tomislav Jonjić: *Hrvatska vanjska politika 1939.-1942.*, Zagreb, 2000., str. 766.-768.). Zato bi vojni otpor partizanima na malomu prostoru oko Zagreba bio samoubilački čin, koji bi hrvatskomu narodu donio daleko više štete i žrtava nego što su bleiburške. Uvidjevši štetnost takvoga čina, nadbiskup Stepinac je molio generala Luburića, da ne brani grad Zagreb, koji bi time bio pretvoren u same ruševine. Luburić ga je poslušao. Štetne posljedice nastupile bi i u slučaju gerilskoga rata, koji bi bilo nemoguće voditi s tako velikim brojem vojnika, bez logistike, bez saveznika, sa slabim naoružanjem i sl. Nema nikakva razloga vjerovati, da bi partizani pokazali manji bijes i manju okrutnost prema hrvatskoj vojsci i građanskomu pučanstvu, da su im se predali u Zagrebu.

Dakle, povlačenju i predaji hrvatske vojske i izbjeglica Amerikancima i Englezima nije bilo alternative. Iako su britanska i američka vlada bile protivnice Nezavisne Države Hrvatske, koja im je bila navijestila i rat, a one su naredile bombardiranje njezinih sela i gradova, između hrvatskih državnih vlasti i vlasti tih naroda nije bio mržnje, kao što je bilo u odnosu s partizanima. Štoviše, hrvatske državne vlasti su izvanredno dobro postupale sa zarobljenim engleskim i američkim zrakoplovcima, po kojima je bio poslan i jedan memorandum hrvatske vlade feldmaršalu Haroldu Alexandeu u Caserdu, u kojemu se traži, da zapadni Saveznici prime kapitulaciju hrvatske vojske i zajamče sigurnost zarobljenika i izbjeglica od partizanskoga pokolja. Krajem travnja i početkom svibnja 1945. najviši predstavnici britanskih i američkih političkih i vojnih vlasti davali su javne izjave, prema kojima će svi zarobljenici i izbjeglice iz Jugoslavije biti stavljeni u zarobljeničke logore i da se protiv svoje volje ne će vraćati u Jugoslaviju, gdje bi mogli biti izvrnuti komunističkoj represiji. Tvrdi se, da je i nadbiskup Stepinac intervenirao u prilog hrvatskoj vojsci i izbjeglicama u Vatikanu, odakle mu je javljeno, da je feldmaršal Alexander obećao, „da će primiti i zaštititi hrvatske oružane snage nakon kapitulacije“ (Danijel Crljen, isto, str. 34.-35.).

Prema tomu, hrvatske državne vlasti na čelu s poglavnikom Antom Pavelićem imale su opravdana razloga vjerovati, da će britanske vojne vlasti u Austriji postupiti u skladu sa Ženevskim konvencijama, kojih je bila potpisnica i Nezavisna Država Hrvatska, tim više što i nije bilo drugoga izbora nego predati se Englezima. Englezi su znali kako partizani postupaju sa zarobljenicima i izbjeglicama, pa su suodgovorni za pokolj hrvatske vojske i građanstva. Ovakav engleski postupak hrvatske vlasti nisu mogle predvidjeti, pa je suprotna izjava komisija „Iustitia et pax“ neprihvatljiva i žalosno iznošenje optužbi bez dokaza.

Ivan GABELICA

POZIV PRETPLATNICIMA, PODUPIRATELJIMA, DAROVATELJIMA

Štovani čitatelji Hrvatskoga slova, budući da bitka za našu opstojnost još nije potpuno dobivena, pozivamo Vas da i dalje ostanete uz *Hrvatsko slovo*. Vaša riječ, Vaš zagovor, kao i ostali oblici suradnje i potpore i dalje su potrebni našem listu. Pozivamo Vas da i dalje činite sve što je u Vašoj moći kako bismo se, svakoga petka - uvijek za Hrvatsku, susretali na stranicama novih brojeva Hrvatskoga slova.

U ovom broju otvaramo pretplate na *Hrvatsko slovo* za godinu 2008., te objelodanjemo popis hrvatskih škola, kulturnih i inih ustanova u Bosni i Hercegovini, Boki kotorskoj i Bačkoj. I dalje nastojimo dopunjavati naš postojeći adresar, kao i pribaviti adrese ostalih potrebitih hrvatskih ustanova koje postoje i djeluju u istočnom dijelu Srijem, Banatu i na Kosovu. Bit ćemo Vam zahvalni ukoliko nam pomognete u utvrđivanju adresara ostalih potrebitih hrvatskih ustanova izvan državnih granica Republike Hrvatske.

Ako ste u mogućnosti Vi ili Vaša tvrtka, pozivamo Vas da pretplatom darivate potrebite hrvatske ustanove navedene u našem popisu ili one koje sami pronađete, a mi smo ih moguće slučajno isпусти ili nismo o njima do sada bili obaviješteni.

TRAŽIMO DAROVATELJE

PRETPLATA

ZA GODINU 2008.

U Bosni i Hercegovini

OŠ Bijakovici, Bijakovici
OŠ Bila, Bila
Srednja škola Busovača, Busovača
OŠ Busovača, Busovača
OŠ Crnici, Crnici
Srednja škola Čapljina, Čapljina
OŠ Čapljina, Čapljina
Srednja škola Čitluk, Čitluk
OŠ fra Didak Buntić, Čitluk
OŠ Čerin, Čerin
OŠ Domaljevac, Domaljevac
OŠ Donja Mahala, Donja Mahala
OŠ Antun Branko Šimić, Drinovci
OŠ Dubravica, Dubravica
OŠ Glogarica, Glogarica Maglaj
OŠ Gornji Zovik, Gornji Zovik
OŠ Gračac, Gračac
OŠ Gromiljak, Gromiljak
Gimnazija Grude, Grude
OŠ Ruđer Bošković, Grude
OŠ Kaonik, Kaonik
Srednja škola Kiseljak, Kiseljak
Srednja škola Kupres, Kupres
OŠ Kupres, Kupres
Srednja ekonomska škola, Livno
OŠ fra Lovre Karaula, Livno
OŠ Ivan Goran Kovačić, Livno
OŠ Ivan Mazuranić, Ljubuški
Srednja strukovna škola, Ljubuški
OŠ Marko Marulić, Ljubuški
OŠ Ivane Brlić-Mazuranić, Ljubuški
Glazbena škola Ivana pl. Zajca, Mostar
Gimnazija fra Dominika Mandića, Mostar
OŠ Petra Bakule, Mostar
Srednja medicinska škola Sestara milosrdnica, Mostar
Srednja strojarška škola Fausta Vrančića, Mostar
Srednja građevinska škola Jurja Dalmatinca, Mostar
Srednja elektrotehnička škola Rudera Boškovića, Mostar
OŠ Antuna Branka Šimića, Mostar
OŠ Bartola Kašića, Mostar
OŠ Ilije Jakovljevića, Mostar
Pravni fakultet, Mostar
Ekonomski fakultet, Mostar
OŠ Ivana Gundulića, Mostar
Strojarski fakultet, Mostar
Srednja turističko-ugostiteljska škola, Mostar
Agronomski fakultet, Mostar

Lutkarsko kazalište, Mostar
OŠ Nova Bila, Nova Bila
Kazalište Nova Bila, Nova Bila
OŠ Novi Šeher, Novi Šeher
Srednja škola Novi Travnik, Novi Travnik
OŠ Vidovice, Orašje
OŠ Orašje, Orašje
Srednja škola Orašje, Orašje
OŠ Oštra Luka Bok, Orašje Bok
OŠ fra Grge Martića, Ozimica Žepče
OŠ Stjepan Radić, Prisoje Tomislavgrad
OŠ Prozor, Prozor
Srednja škola Prozor, Prozor
OŠ Ravno, Ravno
OŠ fra Jerolima Vladića, Ripci
OŠ Frano Jukić, Sivša
OŠ Stojkovići, Stojkovići
OŠ Stolac, Stolac
OŠ Tolisa, Tolisa
OŠ Mijo Čujić, Tomislavgrad
Srednja strukovna škola, Tomislavgrad
Gimnazija Marka Marulića, Tomislavgrad
Hrvatsko kazalište, Tuzla
Srednja škola Stjepana Radića, Uskoplje
Srednja škola, Usora
OŠ fra Filipa Lastrića, Vareš
OŠ Frane Dallerića, Vir
OŠ Višići, Višići
Srednja škola Vitez, Vitez
OŠ Tina Ujevića, Vitina
OŠ Žepče, Žepče
Srednja škola Žepče, Žepče
U Boki kotorskoj
Pjesničko društvo Sv. Jeronim, Herceg Novi
Pjevački zbor Sv. Matej, Dobrota
Pjevački zbor Sv. Ane, Bijela
U Bačkoj
Župni ured Đurđin
Subotički žig, Subotica
Zvonik, Subotica
Rukovet, Subotica
Samostan karmelićana, Sombor
Franjevački samostan, Subotica
Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo Matija Gubec, Tavankut
HKUD Bunjevačko kolo, Subotica
Radio Subotica, Subotica
Pučka kasina, Subotica
Hrvatsko akademsko društvo, Subotica
Hrvatski narodni savez, Subotica
Demokratski savez Hrvata, Subotica
Matica hrvatska, Subotica
Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost, Subotica
Knjižnica instituta, Subotica